Gintautas ZABIELA, Dalius RIBOKAS

Investigations of Geniakalnis cemetery in 1998

In 1998 the LIH with the aid of metal detector collected 42 finds in Geniakalnis cemetery (Utena district) (Fig. 29) and in 1999 – 123 different finds dating to the end of the 14th-the 15th century: iron axes, spearheads, ice-picks, belt buckles, knives, strike-irons, bronze brooches, rings, headband plates, jingle bells. In 1999 the excavations were started by the UME. The UME explored the area of 21 m² and unearthed 6 burials dating to the 16th century and containing burial items: iron knives, belt buckles, and leather wallet ornamented with bronze.

Kristina RICKEVIČIŪTĖ

KARMĖLAVOS SENKAPIO TYRINĖJIMAI

Karmėlavos senkapis (Kauno r.) yra apie 130 m į PV nuo Karmėlavos gyvenvietės ir apie 550 m į ŠV nuo plento Kaunas–Jonava. Apie 200 m į ŠV yra veikiančios kapinės. Apie 800 m į ŠR nuo senkapio yra Karmėlavos piliakalnis.

1975–1977 m. ištirtas 1450 m² plotas, aptikti 122 griautiniai kapai, datuojami XIV a. pab. – XVI a. (žr. *ATL 1974 ir 1975 metais*, V., 1978, p. 162–164; *ATL 1976 ir 1977 metais*, V., 1978, p. 206–210; *LA*, V., 1995, t. 11, p. 73–103).

20 metų kalvelė ir joje esantis senkapis buvo ariamas, stumdomos žemės, sodinamos eglutės, kalvelė lyginama, kasamos duobės ir verčiamos statybinės atliekos. Be to, kalvelės ŠR ir PR dalyje imtas žvyras, tad dalis kalvelės nukasta. Reikėjo patikrinti, ar liko kapų, o jei liko – ištirti, nes šlaitas PR pusėje slenka.

1998–1999 m. ištirtas 440 m² plotas PR, ŠR ir centrinėje kalvelės dalyje. Aptikti 88 griautiniai kapai. 16 kapų buvo palaidoti vaikai, o 4 – paaugliai. 3 kapuose (Nr. 155, 186 ir 189) palaidota po 2 mirusiuosius. 7 kapuose kaulų visai nebuvo, jie sunyko. Neaptikta ir radinių. Reikia pasakyti, kad griaučiai labai blogai išlikę.

Mirusieji laidoti stačiakampėse suapvalintais kampais, nuo 53×38 iki 230×125 cm dydžio kapo duobėse. Jų gylis 25–130 cm. Net 12 kapų išlikę

lentinių karstų lentų liekanų. Mirusieji laidoti aukštielninki, galvomis į PV. Tik kape Nr. 186 vaikai palaidoti galvomis į PR, o suardytame kape Nr. 176 kapo duobė orientuota PR–ŠV kryptimi.

Įkapės negausios. Be įkapių palaidoti 22 mirusieji. Turtingumu išsiskiria tik keli kapai: Nr. 147, 158, 159, 160, 170, 173. Juose rasta odinių rankinių, puoštų žalvariu, monetų ir kito inventoriaus. Dažniausia įkapė – peilis. Su jais palaidoti 33 mirusieji. Kapuose Nr. 127 ir 128 išliko ir odinių makščių fragmentų. Kapuose Nr. 133, 146, 149 mirusiesiems įdėta po 2 peilius. Dirželių fragmentų išliko tik 4 kapuose (Nr. 138, 159, 160 ir 173). Vaiko kape Nr. 138 dirželis puoštas žalvariniais grybo formos skardiniais apkaliukais, o kapuose Nr. 160 ir 173 – žalvariniais gėlytės formos apkalėliais. 20 kapų rasta sagčių ir grandžių. Kapuose Nr. 133 ir 177 buvo po 2 sagtis. Geležinių grandinėlių fragmentų – kapuose Nr. 147, 160, 170. Net 21 mirusiajam įdėta po odinę rankinę-piniginę, aptikta jų fragmentų. 2 kapuose (Nr. 159 ir 170) jų buvo po 2. Ypač puošnios ir, svarbiausia, sveikos rankinės rastos kapuose Nr. 147, 158, 160, 170, 173. Be to, jų viduje buvo nemažai monetų. Jų rasta 12-oje kapų. Kape Nr. 132 –1 Kazimiero Jogailaičio denaras, o kape Nr. 124 –2. Kape Nr. 145 – Vytauto Aleksandro denaro fragmentas. Daugiausia rasta Aleksandro Jogailaičio denarų. Kapuose Nr. 147, 153, 154, 183, 190 jų po 1, kape Nr. 129 – 2, kape Nr. 131 – 4. Kapuose Nr. 158, 160 ir 170 rankinėse-piniginėse rasta po 7 Aleksandro Jogailaičio denarus. Kape Nr. 184 odinės rankinės-piniginės išlikusiame fragmente aptiktos net 8 monetos: 4 – Aleksandro Jogailaičio denarai, 3 – Aleksandro Jogailaičio pusgrašiai ir Žygimanto Senojo pusgrašis. Reikia paminėti ir kapo Nr. 160 piniginėje buvusias medines tankias šukas. Molinis puodas pūstais šonais rastas vyro kape Nr. 133 tarp mirusiojo pėdų. Pusė puodelio – taip pat vyro kape Nr. 132, o puodo šukių – kape Nr. 124. Skiltuvą turėjo tik vienas mirusysis kape Nr. 125. Galąstuvų – 5 (kapai Nr. 147, 160, 170, 183, 185). Kape Nr. 147 rastas ir titnago gabalėlis. Ylų būta ir moterų, ir vyrų kapuose (Nr. 129, 130, 173, 177). Iš moterų darbo įrankių paminėtini verpstukai. Kape Nr. 128 rastas švininis verpstukas, o kape Nr. 152 – molinis. 2 geležiniai raktai kabėjo mirusiajai prie šono kape Nr. 149. Tame pačiame kape, mirusiosios kairėje juosmens pusėje, rasta ir žalvarinė kiaurarašte

segė su dirželio fragmentu, pervertu per išpjovą centre. Atrodo, kad ji panaudota vietoj sagtelės. Dar viena pasaginė segė žvaigždiniais galais ir kitoje pusėje pritvirtintu užsegimu buvo kape Nr. 152. Karolių apvarėlė iš stiklinių karoliukų rasta kape Nr. 159, o kape Nr. 184 stikliniai karoliukai dar tarpuose perskirti tutelėmis. Po gintarinį karolį – vyro kape Nr. 125 ir moters kape Nr. 153a. Stiklinis karolis – suardytame vyro kape Nr. 190. Du auskarai – mergaitės kape Nr. 123. Jie žiediniai su trimis kabučiais. Mergaitės kape Nr. 138 – sidabrinis paauksuotas daugiakarolis antsmilkinis. Moterų kapuose – dailių segių. Kape Nr. 129 – lietinės rutulio formos sagutės, kurių apatinė dalis puošta 6 spurgeliais ir aplink juos iškiliais ranteliais. Po 2 tokias pat sagas buvo kapuose Nr. 149, 153a. ir 184. Kape Nr. 169 – saga ir dar viena atsitiktinė. Paprasta rutulio formos saga – kape Nr. 150. Kape Nr. 169, prie mirusiosios smakro, dešinėje pusėje, – 4 kiaurariaščiai pakabučiai (gal sagos?). Smeigtukas su tokia pat ažūrine galvute ir paauksuotu kabučiu – tame pat kape Nr. 169. Kape Nr. 159 – smeigtukas su rutulio formos galvute ir žalvarine penkiakampe gėlyte ant galvutės viršuje ir apačioje. Likę smeigtukai patys paprasčiausi – su mažomis galvutėmis (kapai Nr. 129, 134, 149, 153a, 159, 169, 173 – po 1; kape Nr. 186 – 2; kapuose Nr. 137 ir 177 – po 3, o kape Nr. 130 – net 4). 8 kapuose rasta žiedų. Kape Nr. 137 – 2 juostiniai žiedai, o kape Nr. 159 – juostinis ir pinta priekine dalimi. Po juostinį žiedelį aptikta kapuose Nr. 130, 141, 148, 149, 154. Nesueinančiais platesniais galais žiedelis buvo kape Nr. 145. Reikia paminėti ir audinius. Juostelės iš plonų lininių siūlų – kapuose Nr. 129, 153a, 169, 173. Storos juostelės iš vilnonių siūlų fragmentas – kape Nr. 160. Be to, plonų audinių fragmentų – kapuose Nr. 173, 184. Storo audinio fragmentas – kape Nr. 170. Kapuose dar aptiktos žalvarinės tūtelės (k. Nr. 129, 137, 149). Be to, atsitiktinai rasti keli deginti papuošalų fragmentai (vytinės antkaklės, skardelės, apskritinės segės). Jie iš degintų kapų, bet kol kas pastarųjų dar nerasta, o gal jie jau nustumdyti.

Karmėlavos senkapio griautiniai kapai datuojami XIV a. pab. – XVI a. Turtingiausi kapai su puošniomis rankinėmis aptikti PR senkapio dalyje. Kasinėjimus reikėtų tęsti.

Kristina RICKEVIČIŪTĖ

Investigations of Karmėlava cemetery

The area of 440 m² was excavated in Karmėlava cemetery in 1998-1999 and 88 inhumations unearthed including 16 burials of children and 4 burials of adolescents and three double burials. There were few burial items. Twenty two burials contained no burial items at all. The discovered burials date to the end of the 14th-the 16th century.

Arūnas STRAZDAS

STANISLAVOS SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1999 M.

Stanislavos senkapis (Kauno r.) yra 0,7 km į R nuo Naudupio ir Nemuno santakos, 0,2 km į ŠR nuo Nemuno dešiniojo kranto ir 50 m ta pačia kryptimi nuo Kauno–Jurbarko kelio.

Pirmą kartą senkapio vietą 1976 ar 1977 m. lankė E. Ivanauskas ir R. Skripka. Tuo metu dirbamame lauke buvo šviežiai iškasta žvyrduobė. Jos dugne rasta žmogaus kaukolė, o šlaite – peilio su medinėmis kriaunomis ir žalvarinėmis kniedėmis fragmentas. Kapų duobių žvyrduobės šlaituose nepastebėta, kapai tikriausiai buvo nukasti. Žvyrduobė vėliau buvo tvarkingai užstumdyta, ir žvyrduobės vieta dabar nebeišsiskiria. Vėliau jau dirbamame lauke, buvusios žvyrduobės aplinkoje, E. Ivanauskas dar rado aptrupėjusią žalvarinę plokštinę segę, kurią galima būtų datuoti XV a.

Žvalgomųjų tyrinėjimų metu iškastos 3 perkasos ir ištirtas bendras 40 m² plotas. Pirmoje perkasoje, 55–75 cm gylyje, rastas suardytas kapas. Aptiktas geležinis pentinis plačiaašmenis kirvis, sunykęs peilis, diržo sagtis ir keli pavieniai žmogaus kaulai. Galima daryti išvadą, kad perkasa iškasta buvusios žvyrduobės pakraštyje. Kapas greičiausiai suardytas buldozeriu užstumdant buvusią žvyrduobę, nes viskas buvo permaišyta. Be kapo radinių, aptiktas ir plieninio troso gabalas. Be to, šalia šios perkasos, žemės paviršiuje, rasta žalvarinė apskrita kiauraraštė segė. Aptiktieji radiniai datuojami XIV–XV a.

Kitose dviejose perkasose, iškastose atokiau nuo buvusios žvyrduobės, kapų ar pavienių radinių neaptikta. Greičiausiai dauguma kapų buvo sunaikinta kasant žvyrą, taip pat vėliau užlyginant žvyrduobę. Manome, kad